

نشریه الکترونیکی هدایت

www.hadinews.ir

کانال معیار در سروش @meyar.pb

کانال معیار در روبیکا @meyar_pb

معاونت سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سازمان بسیج مستضعفین

نشریه هدایت / شماره ۱ / نیمه اردیبهشت ۱۴۰۰

دومین صاحب اختیار

مروری گذرا در باب جایگاه ریاست جمهوری در جمهوری اسلامی

در رژیم سیاسی مختلف در دنیا توزیع قدرت شکل‌های گوناگونی دارد. برخی نظام‌ها، نظام‌های دیکتاتوری هستند که در آن از توزیع قدرت خبری نیست و همه قدرت در اختیار یک فرد یا یک خاندان و اقلیتی خاص قرار دارد! نمونه برجسته این روزهای چنین الگویی از حکومت را می‌توان در اداره شیخ‌نشین‌های ارتجاعی منطقه همچون آل سعود در عربستان و آل خلیفه در بحرین مشاهده نمود.

در برخی دیگر از کشورها که الگوی جمهوری یا دموکراتیک را برگزیده‌اند، شاهد توزیع قدرت هستیم و معمولاً سه قوه مقننه، مجریه و قضائیه به نسبت‌هایی قدرت را میان خود تقسیم کرده‌اند. در آنجا که مجلس قدرت برتر را دارد، نظام سیاسی برآمده را پارلمانی می‌گویند و آنجا که رییس‌جمهور دست بالا را دارد، رژیم حالت ریاستی دارد.

جمهوری اسلامی در تقسیم‌بندی کلی جز نظام‌های جمهوری تقسیم می‌شود که البته تفاوت‌هایی با دیگر جمهوری‌های سکولار دنیا دارد. در ساختار سیاسی جمهوری اسلامی از آنجا که برآمده از الگویی اسلامی از جمهوریت است، توزیع قدرت بدین شکل است که در راس حاکمیت ولایت فقیه قرار دارد تا نظارت کلی بر ساختار قدرت برای تطبیق آن با الگوی اسلامی ممکن گردد. متناسب با این جایگاه است که بخشی از قدرت در اختیار این جایگاه قرار دارد که یکی از مهمترین آنها فرماندهی کل نیروهای مسلح، و تفویض حکم ریاست جمهوری است.

اما اکثریت ابعاد مختلف قدرت مطابق قانون اساسی جمهوری اسلامی در قالب سه قوه مجریه، مقننه، قضائیه توزیع شده است. که در این میان رییس‌جمهور که ریاست قوه مجریه را برعهده دارد از جایگاه ممتازی برخوردار است. مطابق با اصل ۱۱۳ قانون اساسی پس از مقام رهبری رییس‌جمهور عالیترین مقام رسمی کشور است و مسئولیت اجرای قانون اساسی و ریاست قوه مجریه را جز در اموری که مستقیماً به رهبری مربوط می‌شود، بر عهده دارد. رییس‌جمهور برای مدت چهار سال با رای مستقیم مردم انتخاب می‌شود و انتخاب مجدد او به صورت متوالی تنها برای یک دوره بلامانع است.

برای دستیابی به صندلی ریاست‌جمهوری پیش از هر چیز باید صلاحیت‌هایی را در خود جمع نمود. لذا هر کس نمی‌تواند به عنوان این جایگاه در کشور فعالیت نماید. اصل ۱۱۵ قانون اساسی کلیات این شرایط و شاخص‌های صلاحیت را آشکار کرده است. مطابق با این اصل: «رییس‌جمهور باید از میان رجال مذهبی و سیاسی که واجد شرایط زیر باشند انتخاب گردد: ایرانی الاصل، تابع ایران، مدیر و مدبر، دارای حسن سابقه و امانت و تقوی، مومن و معتقد به مبانی جمهوری اسلامی ایران و مذهب رسمی کشور.» نامزدهای ریاست‌جمهوری پس از احراز صلاحیت که توسط شورای نگهبان صورت می‌گیرد، در در رقابت انتخاباتی شرکت کرده و هر کس بتواند بیشترین آراء اکثریتی را کسب کند، رییس‌جمهور ایران زمین برای ۴ سال خواهد بود. رییس‌جمهور پرمشغله‌ترین مدیریت کشور است. ۳۶ اصل قانون اساسی به اختیارات و وظایف رییس‌جمهور است. مهمترین وظایف رییس‌جمهور را مطابق با قانون اساسی اینگونه می‌توان فهرست نمود:

۱. عالی‌ترین مقام اجرایی کشور پس از رهبری که اجرای قانون اساسی نیز بر عهده او است. (اصل ۱۱۳)
۲. تشکیل هیئت وزیران و انتخاب وزرا به عنوان عالی‌ترین نهاد مدیریتی کشور بر عهده رئیس‌جمهور گذاشته شده است. همچنین هم‌او اختیار عزل وزرا را نیز در اختیار دارد. (اصل ۶۰)
۳. امضای عهدنامه‌ها، مقابله‌نامه‌ها، موافقت‌نامه‌ها و قراردادهای دولت ایران با سایر دولتها (اصل ۱۲۵)
۴. امضای پیمان‌های مربوط به اتحادیه‌های بین‌المللی (همچون برجام) پس از تصویب مجلس شورای اسلامی با رییس‌جمهور یا نماینده قانونی او است. (اصل ۱۲۵)
۵. مسئولیت تدوین و طراحی و توزیع برنامه و بودجه کشور به رئیس‌جمهور سپرده شده است (اصل ۱۲۶)
۶. مسئولیت امور اداری و استخدامی کشور نیز بر عهده رئیس‌جمهور است و کلیه استخدام‌ها با اختیارات ایشان اجرایی می‌گردد.
۷. ابلاغ مصوبات مجلس شورای اسلامی برای اجرا به وزارت خانه‌های مختلف با امضای رئیس‌جمهور ممکن است. (اصل ۱۲۳)
۸. سفیران به پیشنهاد وزیر امور خارجه و تصویب رئیس‌جمهور تعیین می‌شوند. رئیس‌جمهور استوارنامه سفیران را امضا می‌کند و استوارنامه سفیران کشور های دیگر را می‌پذیرد. (اصل ۱۲۸)
۹. انتصاب معاونین و رؤسای سازمان‌ها و ... بر عهده رئیس‌جمهور است و گماردن مسئولین مهمی مانند معاون برنامه و بودجه، معاون حقوقی، معاون اجرایی، معاون پارلمانی و رؤسای سازمان‌های حساسی مانند سازمان انرژی اتمی و ... همگی در اختیار رئیس‌جمهور است و حتی به مصوبه مجلس نیازی ندارد. (اصل ۱۲۴)
۱۰. انتخاب ۳۱ استاندار و حدود ۴۵۰ فرماندار و ۱۰۷۱ بخشدار با واسطه وزیر کشور و زیر نظر شورای عالی اداری که ریاست آن با رئیس‌جمهور است صورت می‌گیرد.
۱۱. ریاست ۲۷ شورا بطور مستقیم و ۱۳ شورا بصورت غیر مستقیم توسط رئیس‌جمهور اداره می‌شود. از جمله آنها می‌توان به شورای عالی فضای مجازی، شورای عالی اشتغال، شورای عالی انرژی، شورای عالی توسعه صادرات غیر نفتی، شورای عالی جوانان، شورای عالی صنایع دریایی اشاره کرد.
۱۲. ریاست شورای عالی امنیت ملی که سیاست‌های دفاعی و امنیتی کشور را تعیین می‌کند بر عهده رئیس‌جمهور است. این شورا هماهنگی بین تدابیر کلی امنیتی و دفاعی با فعالیتهای سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و ... را برعهده دارد و بکارگیری امکانات کشور برای مقابله با تهدیدات داخلی و خارجی را عهده دار است (اصل ۱۲۶)
۱۳. رئیس‌جمهور مسئولیت شورای عالی انقلاب فرهنگی را نیز دارد. شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان مرجع عالی سیاستگذاری، تعیین خط مشی، تصمیم‌گیری و هماهنگی و هدایت امور فرهنگی، آموزشی و پژوهشی کشور در چارچوب سیاستهای کلی نظام محسوب می‌شود و تصمیمات و مصوبات آن لازم الاجرا و در حکم قانون است.
۱۴. ریاست شورای عالی اقتصاد به رئیس‌جمهور سپرده شده است. این شورا وظایف بسیار مهمی از جمله تعیین هدفهای کلی برنامه‌های عمرانی کشور، بررسی خط‌مشی‌ها و سیاستهای اقتصادی و اجتماعی جهت طرح در هیأت وزیران، تعیین خط مشی تنظیم بودجه کل کشور و بررسی آن برای طرح در هیأت وزیران، تصویب اصول و سیاستها و ضوابط مربوط به اخذ وام و اعتبارات خارجی.